

TÍÐARGREIN

Ongin meining í at avtaka kommunurnar

Kommunurnar skulu ikki avtakast, men inntøkulutfallið millum land og kommunur má broytast. At samanbera Føroyar og okkara kommunalu skipan við Grønland og Bornholm er púra burturvið, eins og tað er láturligt at seta prís á kommunalu umsitingarnar, uttan at seta bæði inntøku og kostnað upp móti landsumsitingini, sum aldri er skipað eftir nøkrum fíggjarliga rationellum modeli.

Heðin Mortensen
form. í Kommunufelag Føroya

Sambært Magna Laksafoss (Sosialurin 8. august 2014) hava vit eitt strukturelt hall, sum bara kann fáast burtur við at gera umfatandi nýskipanir innan eldra- og skúla-økið. Og kommunurnar eru ein forðing fyri, at hetta kann gerast á skilagóðan hátt. Fyri at gera eina effektiva eldratænastu og skilagóða skúlaskipan, mugu kommunurnar vera nógv størri - best var, um tær vóru heilt vekk.

Logikkurin verður staðfestur við at vísa til Grønland, har farið er frá 18 kommunum niður í 4, og til Bornholm, sum bara er ein kommuna.

Magni tykist gloyma, at kommunalt sjálvræði ella annað slag av lokalum fólkaræði er eitt universelt fyrbrigdi. Tað er allastaðni. Og allastaðni eru tey samd um, at tað er gott og neyðugt við lokalum sjálvræðisstovnum - kalla teir kommunur ella hvat tú vilt! Í ljósinum av tí er tað ótrúligt, at in.fo setir hetta inn í eina boks, tey kalla FAKTA:

“Føroyar eru býttar í 30 kommunur. Samanbera vit við Grønland, eru tey farin frá 18 kommunum niður í 4. Bornholm, sum er sum Føroyar til stóddar, er ein kommuna.”

Faktaboksin vísir á støðuna í Føroyum við 30 kommunum. Síðan leggja tey tann boðskap út, at hetta er ov galið og nevna, at Grønland er farið frá 18 niður í 4 kommunur. Hví taka Grønland sum dømi, har kommunurnar eru deildar eftir lineal í fyra sum eftir postkolonialum afrikanskum landamørkum? Er tað nakar, sum hevur eftirmett grønlendsku loysnina og hildið hana vera eina góða loysn?

Tað er rætt, at Bornholm er EIN dansk kommuna. Men hví er tað eitt argument fyri at avtaka føroysku kommunurnar? Hvar steðgar hasin logikkurin við stødd? Hví steðgar hann hjá kommunum, heldur enn landinum sjálvum? Strekkir tú hann til landið, so má landið avtakast, tí tað eru jú ikki so øgiliga nógv lond í heiminum, sum

Socialurin **VIKUSKIFTI** Hugskot og viðmerkingar – send sms til 225000 Fríggjadagur 8. august 2014

KOMMUNUSAMANLEGGING

KOMMUNURNAR SKULU BURTUR

Kommunurnar eru ein forðing fyri at føra fíggjarpolitikk sum heild, og tær eru ein forðing fyri, at neyðugar nýskipanir innan eldraøkið og skúlaferkið kunnu gerast, sigur Magni Laksafoss, búskaparfrøðingur. Hann heldur, at Føroyar eiga at vera ein kommuna

Marjun Dalsgaard fíggjarpolitikk. Tað vil siga, at hóast at okkara fólkavald ynskja at eitt nú halda aftur, tí tekin eru um ein ovuruppbláðan búskap, so hava teir ikki møguleika fyri tí. Kommunurnar umstíta størsta partin av útreiðslunum, og tær kunnu gera sum teimum lystir, sigur Magni Laksafoss.

Í Danmark eru kommunurnar undirlagdar fólkatinginum og kunnu sraffast, um tær ikki gera, sum sagt verður, men hetta er ikki galdandi í Føroyum, leggur hann aftur.

Ein kommuna

Um tað var upp til Magna Laksafoss var Føroyar ein kommuna – og harvið áttu kommunurnar heilt at verið avtøktar.

– Hverur tí eina kommunu er eingin grund til at tosa um kommunur, so roynd og veru átti alt sum liggur undir kommununum at ligið undir einum Innleiðsmálaráði. Føroyar er so lítið, at skalt tú neka so stórar skýlar og so stór ellisheim, at tey verða nógv bilig í rakstri, skulu tað nógv størri eindir tí enn tær nýggju kommunurnar, sum tosað hevur verið um, sigur hann.

Eitt ellisheim eigur at geva eini 120 búpláss, og tað vantar íbúðir nærhendis, so tær kunnu nytt sama køk og vaskari og so framvegis.

Magni Laksafoss trýr tó ikki, at politiska skipanin fer at góttaka, at kommunurnar verða sleptar heilt, men heldur, at tað í so fali í mesta lagi eiga at vera fyra kommunur í Føroyum, um tær skulu kunna lyfta tær uppgávur, sum tær fáa í framtíðini.

Føroyar stórar avbjóðingar

Búskaparlíga eru Føroyar á eini vandakú. Landskassin hevur eitt sonenst strukturtall. Tað merkir, at vit hava ov nógv útreiðslur samanborið við inntøkum. Fyri at bæta um hetta mugu broytingar gerast, um vit vilja tað ella ei, sigur Magni Laksafoss.

– Vit fáa munandi færri børn, tí skulu vit hava færri skúlar, og vit fáa fleiri eldri, tí eiga ellis- og røktarheim at verða nógv meira effektiv. Tað krevur, at skúlarnir verða lagdir saman, og tað sama er galdandi fyri ellisheimini, sigur Magni Laksafoss. Men heldur enn at byggja stór ellisheim, halda vit fram við at byggja smá ellisheim.

– Okkara skipan er so leilís, at tú fær pengar fyri hvønn brúkar, men hvørt heim skal gjalda fyri sín køk, sitt vaskari og so framvegis. Rætt loysnin hevði verið tiskil at byggja stórra ellisheim – soleiðis gera tey alla aðra staðni, tað er ikki nakað og havi funnið upp á leggja hann aftur.

Annika Olsen, landstýris- skulu hugsa um effektiviseringar og stórrakstur. Eg haldi, at tað er hugaligari

hava ráð til ta tænastu, sum tærvur er á, sigur Magni Laksafoss og sipar til, at tey

eldur, vit tosa um, og ikki annað enn, at tey hava tað gott, sigur hann

Magni tykist gloyma, at kommunalt sjálvræði ella annað slag av lokalum fólkaræði er eitt universelt fyrbrigdi

Heðin Mortensen

hava færri enn fimtitúsund íbúgar og hava eina hálvstatslíknandi heimastýrisskipan.

Aðrar skilagóðar samanberingar
Hví samanber Magni ikki við Áland við 28.000 íbúgvum og 16 kommunum? Ella við Malta við 400.000 íbúgvum og 63 lokalum stýrum

og eini røð av stigum frá smá-kommunum upp til landspartar? Ella við Andorra við knapt tvífalt okkara fólkatáli, men helvtina í stødd og alt pakkað saman uttan oyggjar - har eru 7 kommunur ella sóknarstýri? Ella Azorurnar við 19 kommunum og 156 undirskipaðum sóknum?

Ella hvat við San Marino við 32.000 fólkom og einans 61.2 km², men kortini við 9 kommunum? Ella Liechtenstein við bara 160 km² og 37.000 fólkom og kortini 11 kommunum?

Mær tørvar ikki at halda á fyri at sláa fast, at kommunur í veruleikanum eru eitt alheims fyrbrigdi. Ikki bara í vanligum nationalstatum, men eisini í regiðnum, heima-stýrisslíknandi økjum og pinkustatum, fleiri teirra munandi minni enn Føroyar.

At kommunala sjálvræðið er grundleggjandi og universelt viðurkent sum eitt fólkaræðisligt virði, er politiskt semja um í Europa so langt, at Europaráðið í 1985 viðtók eina bindandi traktat um lokalt sjálvræði, sum Danmark hevur ratifiserað. Reglan um kommunalt sjálvstýrið í traktatini er staðfest í grein 56 í okkara stýrisskipanarlóg, so Magni má fyrst fáa undirtøku fyri at broyta hesa.

Aftur til amtsstøðuna
Magni Laksafoss verður endurgivin fyri at siga, at “í Danmark eru kommunurnar undirlagdar Fólkinginginum og kunnu straffast, um tær ikki gera, sum sagt verður, men hetta er ikki galdandi í Føroyum, leggur hann aftur.”

Hetta er faktueli púra skeivt. Eftirlitisamboðini í føroysku kommunustýrisslógini og tí samsvarandi donsku eru at kalla identisk. Eitt nú kunnu kommunustýrisslimir, sum ikki vilja fylgja lógarásettum skyldum, eftir § 55, stk. 2, í føroysku lógini (§ 50b í donsku) verða álagdir tvingsilsbøtur, og kommunustýrisslimir, sum hava ábyrgd av, at kommunan hevur verið fyri missi, kunnu eftir § 55, stk. 2, í føroysku lógini (§ 50c í donsku) verða saksøktir eftir endurgjaldi.

Munurnir eru ikki týðandi. Kommunurnar eru í báðum londum umsitingarliga undirlagdar fíggjarligt og lógligt eftirlit frá landsins/statins síðu, eins og kommunurnar ikki hava lóggávuvald, men mugu

akta tað, sum parlamentarikararnir kunna finna uppá við lóg.

Fíggjarligt eftirlit
Serstakt um fíggjarliga eftirlitið er at viðmerkja, landsstýrismaðurin (nú í fíggjarmálum) hevur rættiliga gott fíggjarligt eftirlit við kommununum á tann hátt, at § 43, stk. 2, í kommunustýrisslógini sigur, at er “nettoskuldin meira enn ein álíkning ... krevst loyvi frá landsstýrismanninum til lántøku og til broytingar í lánitreytunum”.

Løgtingið er ikki bundið av líknandi áseting í stýrisskipanarlógini og er longu av tí orsök í størri vanda fyri at stýra seg út á sjógv, enn kommunurnar eru. Harafrat kann landsstýrismaðurin í kommunumálum eftir § 54 í kommunustýrisslógini gera inntriv í uppskot til fíggjarætlan hjá kommunum, ið skylda meira enn eina álíkning.

Í ljósinum av øllum hesum er undrunarvert, at Magni Laksáfoss skal siga, at kommunurnar eru ein forðing fyri, at landspolitikararnir kunnu føra ein skynsaman fíggjarpolitikk yvirhøvur, og at tær eru forðing fyri at gera skynsamar nýskipanir innan fólkkaskúlaøkið og eldraøkið.

Bæði landsstýri og løgting hava stórt frælsi at stýra kommununum. Fyri Løgtingið er at kalla einasta avmarkingin, at Løgtingið eftir stýrisskipanarlógini ikki kann tømja kommunala sjálvræðið fyri innihald. Alt annað kann fremjast við lóg.

Er fólkaræðið ein forðing?
Hvat er tað so, sum kommunurnar forða landinum í at gera? Missir landið handlikraft bara tí, at kommunurnar brúka sín sjálvsagda rætt til at geva landinum eitt lokalt fólkaræðiligt mótspæl? Í so fall hevði landið ongantið nakra handlikraft kortini!

Eisini sera bakvent, at kommunurnar skulu vera ov lítlar

